

דרך ה'

לרבינו משה חיים לוצאטו

בו יוצעו כללי האמונה והעבודה על בורים

ועליו יחנו

מאמר העיקרים

מאמר החכמה

מאמר על ההגדות

דרך חכמה

דרך עץ החיים

הוגהו בעז"ה מחדש, על פי

כתבי יד וספרים מדוייקים

הובאו לבית הדפוס שנת

גל עיני ואביטה נפלאות לפ"ק

דרך ה'

©

כל הזכויות שמורות לחננאל טויטו
אין להעתיק ספר זה או קטעים ממנו
בכל אמצעי שהוא, ללא רשות
בכתב מהמהדיר

בכל ענייני הספר אפשר לפנות:

08-6737971

9741426@gmail.com

עימוד, עיצוב, כריכה ושערים:

ח. ולדנברג - חטובים

08-9761979

9761979@gmail.com

ספר זה נסדר חלקית באותיות קורן
© הוצאת קורן ירושלים. דיגיטציה מסטרפונט בע"מ

THIS SEFFER WAS DEDICATED BY
ר' יהודה בר' יצחק שליט"א
IN HONOR OF HIS BELOVED WIFE
שמחה בת ר' מרדכי שתחי'
AND BE A "ZECHUSS" FOR THE
WHOLE FAMILY, HIS PARENTS,
HIS BROTHERS AND SISTERS AND
THEIR CHILDREN, FOR LONG
LIFE, HEALTH AND HAPPINESS,
"BERACHA VE'HATZLACHA"

מבוא

השיר והשבח לחי העולמים, שזיכנו לההדיר מחדש, כמה מחיבוריו של רבינו משה חיים לוצאטו, מוגהים על פי ספרים מדויקים.

זה יצא ראשונה, ספר דרך ה', בו מוצעים כללי האמונה והעבודה על בורים. כתב־היד היחיד הידוע מן החיבור, נמצא בספרית עץ חיים באמשטרדם (מספרו C 32 47, ובבית הספרים בירושלים סרט מס. F 38575), וממנו נדפס הספר לראשונה^א. ספר זה אינו מכת־יבת יד המחבר, ואף לא מכת־יבת יד אחד מתלמידיו, שכן כפי הנראה מיופי הספר ומסדר שורותיו ותיבותיו, הינו כתב יד של סופר מהיר ורגיל במלאכתו. אמנם, ניכר כי היה ספרא דווקא, וטרח להעתיק הספר בדיוק רב, עד שנוכל לומר, שכמעט ואין בהעתקתו טעויות העתקה נפוצות, כגון טעויות הדומות, חסרון תיבות, וכדומה. ואף במקום שטעה אגב העתקתו, שם לבו על הטעות, וטרח לתקנה.

הספר הוגה על פי כתב־היד הנזכר בדקדוק עד כמה שהגיעה ידנו^ב. הנחנו את הספר בלא פיסוק, כפי שהוא בכתב־היד, פן נקבע מסמרות בכוונת המחבר. וכן לא פתחנו ראשי תיבות. במקום שהיה נראה כטעות סופר, הקפנו את הנראה למחוק בסוגריים עגולים בתוספת סימן (כזה), ואת הנראה להוסיף בסוגריים מרובעים בתוספת סימן [כזה]. במקומות מספר שנראה כטעות וראית תיקננו מבלי לציין, והערנו על כך בלוח שינויי הנוסחאות שבסוף הספר. קיצורי התיבות אשר בכתב־היד, נתקצרו לרוב מחמת דוחק המקום בשורה, על כן החזרנו כל התיבות לשלימותן, (מלבד אלו שניכר שנתקצרו שלא מחמת הדוחק), ומ"מ הצגנו אלו התיבות בלוח שינויי הנוסחאות. בקצת מהמקומות ששינוינו (עפ"י כתב־היד) מהנוסח הנדפס, ובמקומות שנסתפק הפיענוח בכתב־היד, הצגנו את האפשרויות השונות בלוח שינויי הנוסחאות

א. אמשטרדם תרנ"ו, ע"ר ר' אריה ליב (ב"ר יעקב) שפירא, עם פירושו.

ב. תורתנו נתונה בזה לספרית עץ חיים באמשטרדם, על שהרשונו להשתמש בנוסחת כתב־היד שברשותם, וכן להנהלת המכון לכתבי יד שבספריה הלאומית, על שהעמידו לרשותנו את תצלומי כתב־היד.

תעודה וברכה מרבי דוד מינדים למדפים הראשון

זמר"ת האר"ש

מעט צרי המליצה ומעט דבש השיר מרבבות שבחי הרב המפליא לעשות הספרים היקרים האלה, ה"ה הח' השלם, המקובל האלהי, תפארת המליצים ועטרת הפייטנים, ידו בכל שבע החכמות החפשיות, כמוהר"ר משה חיים לוצאטו נשמתו יצאה בטהרה בארץ הקדושה, משה זכה וזיכה את הרבים בעשות ספרים אין קץ, כולם מלאים חכמה ודעת ויראת ה', טוב לי כי זכיתי ליצוק מים על ידיו, תמ"ך נס"ו. אשרי הדור שבו יוצאים לאורה, ולעת הזאת גלגלה זכות על ידי זכאי איש מלא רוח חכמה ותבונה לעשות בכל מלאכת מחשבת אשר אסר"ה תורה אותו באזור או"ר ובמצנפת בד קדש על ראשו ה"ה הח' השלם כמהר"ר בצלאל בנימין מעלי הכהן יצ"ו, אשר בהראותי לו ספרי כתיבת ידי אשר לי בבית נכותי החמודות מזהב ומפז ובכללם שבע הספרים האלה, חשקה נפשו בם ושאל ממני רשות להעלות' לרצון על מזבח הדפוס, ואף כי משמרת היו לי לבדי עד היום בטלתי רצוני מפני רצונו, כי אין כהוגן לסרב עם איש טוב וישר כמוהו, ויהי רצון שחפץ ה' בידינו יצלח, אמן.

לדוד מזמור שיר

מה זה יוסיפו לך במנוחותיך
מוכי לוצאטו שבחי שפתותינו
גם בָּנוּ אֵין מְמַלִּיץ בְּמַלְיוֹתֶיךָ
לְתֵת כְּבוֹד אֱלֹהֶיךָ פְּלִבְבֵינוּ
אֶמְנֶם רַב לְךָ! אֶתְנוּ חֲבוּרֶיךָ:
הִמָּה צִיּוּנֵי עַד אֶל-זְכָרוֹנֶיךָ:

ביום טוב אדר שנת ב'ש"אל גדול שמו לפ"ק

העצב על פרידתו ובאהבת נפשו ישג"א תמיד דוד הוא הקטן דוד פראנקו
מינדים יצ"ו: שם משפחתו חפשי בישראל:

פרק ג
במין האנושי

בחירת האדם

א כבר זכרנו היות האדם אותה הבריה הנבראת לידבק בו ית' והיא המוטלת בין השלימות והחסרונות והיכולת בידו לקנות השלימות ואולם צריך שיהיה זה בבחירתו ורצונו כי אלו היה מוכרח במעשיו להיות בוחר עכ"פ בשלימות לא היה נקרא באמת בעל שלימותו כי איננו בעליו כיון שהוכרח מאחר לקנותו והמקנהו הוא בעל שלימותו ולא היתה הכונה העליונה מתקיימת ע"כ הוכרח שיונח הדבר לבחירתו שתהיה נטיתו שקולה לב' הצדדין ולא מוכרחת לא' מהם ויהיה בו כח הבחירה לבחור בדעת ובחפץ באיזה מהם שירצה והיכולת ג"כ בידו לקנות איזה מהם שירצה ע"כ נברא האדם ביצ"ט ויצ"ר והבחירה בידו להטות עצמו לצד שהוא רוצה.

הרכבת הגוף והנשמה

ב ואולם להיות הדבר הזה נשלם כראוי גזרה החכמה העליונה שיהיה האדם מורכב מב' הפכים דהיינו מנשמה שכלית וזכה וגוף ארצי ועבור שכל א' מהם יטה בטבע לצדו דהיינו הגוף לחומריות והנשמה לשכליות ותמצא ביניהם מלחמה באופן שאם תגבר הנשמה תתעלה היא ותעלה הגוף עמה ויהיה אותו האדם (ה^ה) משתלם בשלימות המעותר ואם יניח האדם שינצח בו החומר הנה ישפל הגוף ותשפל נשמתו עמו ויהיה אותו האדם בלתי הגון לשלימות ונדחה ממנו

ח"ו ולאדם הזה יכולת להשפיל חומרו לפני שכלו ונשמתו ולקנות שלימותו כמ"ש.

עה"ז ועה"ב

ג ואמנם גזר טובו ית' שיהיה גבול להשתדלות הזה המצטרך לאדם להשיג השלימות וכשהשלים השתדלותו ישיג שלימותו וינוח בהנאתו לנצח נצחים ע"כ הוחקו לו ב' זמנים א' זמן העבודה וא' זמן קיבול השכר ואולם מדת הטוב מרובה שהעבודה יש לה זמן מחוקק כמו שגזרה חכמתו ית' היותו נאות לזה וקיבול השכר אין לו תכלית אלא לנצח נצחים הוא מתענג והולך בשלימות אשר קנה לו.

חילוף מצבי האדם בחילוף זמנו

ד ואולם כפי התחלף זמניו כך ראוי שיתחלף מצבו ושאר מקריו כי כל זמן ההשתדלות הנה צריך שיהיה בתכונה א' שיוכלו לימצא בו כל הענינים המצטרכים לו לפי ענין ההשתדלות הזה פ"י כי הנה מוכרח שתמצא לו המלחמה שזכרנו בין השכל והחומר ולא יהיה לו דבר שיעכב את החומר מלשלוט ולעשות את שלו כפי השיעור הראוי לו ולא דבר שיעכב את השכל מלשלוט כראוי לו ולעשות את שלו וכן לא יהיה דבר שיגרום לחומר להתחזק יותר מן הראוי וגם לא יגרום לשכל להתחזק יותר מן הראוי כי אעפ"י שמצד א' היה נראה זה יותר טוב הנה לפי הכונה האמיתית והענין הנרצה באדם שהוא קנית השלימות בהשתדלותו איננו טוב ובזמן קיבול השכר הנה ראוי לו שיהיה במצב הפכי לזה כי הנה כל מה שיהיה החומר שולט באותו זמן הנה לא [י]היה אלא מחשיך ומעכב על הנשמה שלא תתדבק בבי"ת וע"כ הנה ראוי הוא שלא ישלוט אז אלא הנשמה והחומר יהיה נמשך אחריה לגמרי באופן שלא יעכב על ידה כלל ואמנם ע"כ נבראו

ב' העולמות עה"ז ועה"ב עה"ז המקום והחוקים הטבעיים שלו הם מה שראוי לאדם כל זמן ההשתדלות העה"ב המקום והחוקים שלו הם מה שראוי לו בזמן קיבול השכר.

המין האנושי נשתנה

ה וממה שיצטרך עוד לדעת שהנה המין האנושי אין ענינו הראשון כמו שאנו רואים ומבחינים אותו עתה כי אולם שינוי גדול היה בו והוא ענין חטאו של אדה"ר שנשתנה בו האדם והעולם ממה שהיו בתחלה ואולם פרטי השינוי הזה ותולדותיהם רבים ועוד נדבר בס' לפנים בס"ד ונמצא שהדיבור במין האנושי וההבחנה בנשואיו כפולים כי ידובר בו ובנשואיו בבחינתו קודם החטא וידובר בו ובנשואיו בבחינתו אחר החטא וכמו שנבאר עוד בעז"ה.

ו הנה אדה"ר בעת יצירתו היה ממש באותו המצב שזכרנו עד הנה דהיינו שהנה הוא היה מורכב מב' החלקים ההפכיים שאמרנו שהם הנשמה והגוף ובמציאות היו ב' הענינים הטוב והרע והוא עומד בשיקול ביניהם להדבק במה שירצה מהם והנה היה ראוי לו שיבחר בטוב ויגביר נשמתו על גופו ושכלו על חומריו ואז היה משתלם מיד ונח בשלימותו לנצח.

פעולות הנשמה בגוף

ז וצריך שתדע שאע"פ שאין אנו מרגישים לנשמה בגוף פעולה אחרת זולת החיות וההשכלה הנה באמת יש בחוקה שתזכך עצם הגוף וחומרם ותעלהו עילוי אחר עילוי עד שיהיה ראוי להתלוות עמה בהנאה בשלימות ואמנם לדבר זה היה אדה"ר מגיע אלו לא חטא שהיתה נשמתו מזככת את גופו זיכוך אחר זיכוך עד שהיה מזדכך השיעור המצטרך ונקבע בתענוג הנצחי.

מאמר החכמה

תפלת ר"ה

בקדושת השם מוסיפים ובכך יתקדש שמך וכו' והענין דע, כי הנה בכלל העולם יש הטוב והרע, וענפיהם במין האנושי ישראל וא"ה, והנה תיקון העולם, הוא שיהיה הטוב שולט והרע נכפה, ובמין האנושי ישראל שולטים וא"ה משתעבדים תחתיהם, והנה בהיות הדבר כן הנה טוב לכל, כי הנה הקדושה מאירה בישראל ומתחזקת בה, ובהיות א"ה משתעבדים תחתם נתקנים על ידם ונמשך להם משך מן הקדושה ההיא, אך אם א"ה מתפרצים מתחת ידי ישראל ושולטים וישראל נכנעים, הנה ישראל מפסידים וא"ה עצמם מפסידים, ישראל מפסידים, שהם בשפלות והקדושה איננה מתחזקת בעולם, לפי שהמקום המיוחד לה שהוא בישראל איננו בתיקונו, וחזקו, וכל שכן שמפסידים האומות עצמם, שאין נמשך להם מהקדושה שום הארה כלל אלא אדרבא מיטמאים והולכים ומתרחקים מן הטוב, ואמנם סבת ב' המצבים האלה שזכרנו, הנה היא הגלות מלכותו ית' בעולמו או התעלמה, כי אם היא מתגלית הנה הטוב שולט ומגיע הדבר לישראל שהם ישלטו וההפך בהפך, ואולם ביום ר"ה האדון ב"ה עומד כביכול בבחי' מלך על עולמו, וע"כ הנה השעה יראויה להתפלל לפניו שיגלה מלכותו לגמרי בעולם, ויתוקן העולם ע"י זה, ועל עיקר

יתגלה מלכותו ית' בעולמו וישלוט הטוב ויכפה הרע כראוי אז יירשו ישראל מעלתם בשלימות וזהו ובכך תן כבוד לעמך, וד' מיני טובה נזכרים כאן כנגד ד' אותיות השם ב"ה שבהם מתעטרים ישראל והיינו כבוד ותהלה תקוה טובה ופתחון פה, והנה לשתתחזק הקדושה כראוי צריך שיהיו ישראל בא"י, כי הם יעם הנבחר והיא הארץ הנבחרת ובישראל ימלוך מלך מבית דוד שהוא המלך הנבחר ובו נקשרים כל ישראל ליקשר בקדושה ואם א' מהתנאים האלה חסר, אין הקדושה מתחזקת כראוי, ואמנם ע"פ הסדר הזה מתפללים, והיינו אחר שהתפללנו על עיטור כללם של ישראל מתפללים על הארץ והיינו שמחה לארצך וכו' ואח"כ על מלכות בית דוד והיינו יצמיחות וכו'.

ס"א העם

ס"א צמיחת קרן

ואולם מדריגות רבות יש בישראל כלן טובות מקבילות להארות העליונות, פי' יש צדיקים יש חסידים יש ישרים, וכבר מנו בס' התיקונים [א ע"ב] עשרה מדריגות על דרך זה, ואמנם המבוקש הוא שכלם יהיו בשמחה ברוב הארה והשפעה וכנגד זה מדריגות הרשעה יכנעו ויתבטלו, וזהו ובכך צדיקים וכו' ועולתה יתקפץ פיה והעיקר בהעביר עמלק מן העולם שעליו היתה השבועה שאין השם והכסא שלם עד שימחה, וזהו כי תעביר ממשלת וכו'.

ס"א תקפין

והנה המצב הטוב שישאר בו העולם הוא שיהיו הברואים בכל ההכנה המצטרבת, ומלכותו ית' תהיה מתגלית עליהם תמיד, והם מקבלים מזה טובה אחר טובה עד א"ת, כי הנה הוא ית"ש בלתי ב"ת, וטובו בלתי ב"ת, ובהיותו שורה עליהם ומתקשר בהם, ימצאו מקבלים טוב בלא תכלית וזהו ותמלוך וכו' והוא מה שאמר הכתוב [תהלים קמו] לדוד ודוד וכו' כי מלכותו ית' יהיה לנצח נצחים והזוכים לו נהנים בו לנצח נצחים.